

AGRAR MUNOSABATLAR VA AGROBIZNES

Samarqand Iqtisodiyot va Servis instituti
O'rinboyeva Yulduz Pirnazarovna – I.f.f.dok. dotsent

Baxtiyorov Otabek Elmurod o'g'li
Buxgalteriya hisobi va Menejment fakulteti MN-423 guruh talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqola agrar munosabatlarning murakkab dinamikasini va bugungi qishloq xo'jaligida agrobiznesning rivojlanayotgan sohasini o'rganadi. U an'anaviy dehqonchilik amaliyotlari, yerga egalik tuzilmalari va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi va taqsimotini shakllantiruvchi hukmron kuch sifatida agrobiznesning paydo bo'lishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganadi. Maqolada agrar munosabatlarning tarixiy konteksti ko'rib chiqiladi, sanoatlashtirish, globallashtirish va texnologik taraqqiyotning qishloq xo'jaligi amaliyotiga ta'siri muhokama qilinadi.

Annotation: This article examines the complex dynamics of agrarian relations and the evolving field of agribusiness in modern agriculture. It explores the relationship between traditional farming practices, land tenure structures and the emergence of agribusiness as the dominant force shaping agricultural production and distribution. The article examines the historical context of agrarian relations and discusses the impact of industrialization, globalization and technological progress on agricultural practices.

Аннотация: В данной статье рассматривается сложная динамика аграрных отношений и развивающаяся сфера агробизнеса в современном сельском хозяйстве. В нем исследуется взаимосвязь между традиционными методами ведения сельского хозяйства, структурами землевладения и превращением агробизнеса в доминирующую силу, определяющую сельскохозяйственное производство и распределение. В статье рассматривается исторический контекст аграрных отношений, обсуждается влияние индустриализации, глобализации и технического прогресса на сельскохозяйственную практику.

Kalit so'zlar: Dehqonchilik, zararkunandalar, qishloq xo'jaligi, tizimlar, innovatsion loyihalar, siyosiy sohalar, investitsiyalar.

Keywords: Farming, pests, agriculture, systems, innovation projects, policy areas, investment.

Ключевые слова: Фермерство, вредители, сельское хозяйство, системы, инновационные проекты, политические сферы, инвестиции.

Kirish:

Agrar sektor fermerlar, bozorlar va agrobiznes o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'zaro bog'lab turgan ko'plab iqtisodiyotlarning tayanchi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqola agrar munosabatlar va agrobiznesning dinamik manzarasini o'rganadi, an'anaviy dehqonchilik amaliyoti va zamonaviy qishloq xo'jaligi korxonalarini o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yoritadi. Fermer xo'jaligi va agrobiznesning rivojlanayotgan dinamikasini o'rganish orqali biz ushbu muhim sohadagi asosiy tendentsiyalar, muammolar va imkoniyatlarni ochib berishni harakat qilganmiz.

Qadimgi dehqonchilik texnikalari dunyoning ko'p joylarida zamonaviy mexanizatsiyalashgan dehqonchilik bilan almashtirilgan. Ammo tobora o'sib borayotgan barqaror qishloq xo'jaligi harakati, global isish ta'siridan xavotir bilan birgalikda, bundan taxminan 10-12 ming yil oldin dehqonchilikning dastlabki ixtirochilari va novatorlarining jarayonlari va kurashlariga qiziqishning kuchayishiga olib keldi. Asl dehqonlar turli muhitda o'sib-ulg'ayadigan ekinlar va hayvonlarni rivojlantirdilar. Bu jarayonda ular tuproqni saqlash, sovuqdan va muzlash davrlarini oldini olish va hosilni hayvonlardan himoya qilish uchun moslashtirishlarni ishlab chiqdilar. Aralash ekinlar, shuningdek, o'zaro ekin ekish yoki birgalikda etishtirish deb nomlanuvchi qishloq xo'jaligining bir turi bo'lib, bir vaqtning o'zida bitta dalada ikki yoki undan ortiq o'simlik ekishni o'z ichiga oladi. Bugungi monokultural

tizimlarimizdan farqli o'laroq (fotosuratda ko'rsatilgan), o'zaro ekinlar bir qator afzalliklarni beradi, shu jumladan ekinlar kasalliklari, zararkunandalar va qurg'oqchiliklarga tabiiy qarshilik.

Zamonaviy texnologiyalar va aqli ferma konseptlari, yengil texnologiyalar va intellektual quvvatlar bilan birlashgan yangi fikrlar va usullar jamlanmasini ifodalaydi. Bu muhitning agrar sohasidagi aqli va texnologik imkoniyatlarini yaxshilaydi va uning boshqarilishini yanada sodda qiladi. Aqli fermalar, ma'lumotlar analizi, robototexnika, Internet of Things (IoT), va bir qancha boshqa texnologiyalarni jamlash orqali fermada avtomatlashtirilgan va texnikaviy jarayonlarning o'zlashtirilgan vazifalarini bajarish uchun qo'llaniladi. Bu texnologiyalar fermalarni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish, resurslarni samarali foydalanish, va mahsulot sifatini yaxshilashda yordam beradi.

Aqli fermalar asosan ma'lumotlarni to'plash, ana-analiz qilish, va jarayonlarni boshqarishda ishlatiladi. Ular o'rganish, maslahat berish, va fermadagi muammo va zarurlarga boy texnologik javobgarlikni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bu esa fermalarni muvaffaqiyatli, samarali va sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga yo'l qo'ymoqda. Bu qanday fermalar texnologik jarayonlardan foydalanib, yengil texnologiyalarning imkoniyatlaridan foydalanishadi, shuningdek, ma'lumotlarni samarali boshqarish va qaror qabul qilishda aqli ferma konseptlarini qo'llab-quvvatlaydi. Natijada, bu muhitning effektivligini, samaradorligini, va o'zlashtirilgan resurslarini yaxshilaydi.

Siyosiy va iqtisodiy o'zgarishlar va tendensiyalar global darajada mavjud bo'lishi mumkin. Bir nechta muhim tendensiyalar va o'zgarishlar keng jihatdan ko'rinadi:

1. Qora energiya va o'zaro bog'liqlik: Energetika sohasida qora energiya manbalariga o'girish davom etadi. Mamlakatlar o'zlarini fosil yoki iste'mol qilish darajasini pastroq qilishga qaratilganlar, va bu esa yashil energiya iste'molini oshiradi. O'zaro bog'liqlik va yashil energiya sohasidagi investitsiyalar katta darajada oshmoqda.

2. Teknologik rivojlanish: Intellektual quvvatlar, robototexnika, ma'lumotlar analizi, va boshqa yengil texnologiyalar sohasidagi rivojlanish davom etmoqda. Bu rivojlanishlar faqat mahsulot ishlab chiqarishni osonlashtirmaydi, balki hizmatlar sohasini ham o'z ichiga oladi.

3. G'aznatish va iqtisodiy rivojlanish: Bir nechta mamlakatlar o'z iqtisodiy tizimlarini yangilash uchun qat'iy to'g'ri yo'lga qo'yildilar. Bu tarzda o'zgartirishlar moliyaviy tizimlar, korporativ hisob-kitob tizimlari, va dastlabki ma'lumotlarni o'zgartirishni o'z ichiga oladi.

4. Global savdo va tijorat: Dastlabki tijorat har bir davlat uchun muhimdir, ammo global tijorat juda muhim ahamiyatga ega. Tijorat tashqi mablag'lar bilan bo'lgan bog'liqlikni ko'paytiradi va mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar, savdo shartnomalari, va rivojlanishni kuchaytiradi.

5. Dastlabki innovatsiyalar va startaplar: Innovatsiyalar va startaplar har bir soha uchun muhimdir. Har yili bir nechta yangi startaplar va innovatsion loyihalar chiqadi va ularning ko'plab innovatsiyalari global iqtisodiy va siyosiy muhitni o'zgartiradi.

Bu o'zgarishlar va tendensiyalar faqatgina dunyodagi siyosiy va iqtisodiy muhitni o'zgartirmaydi, balki bizning kunduzgi hayotimizga ham ta'sir qiladi. O'zgarishlar va tendensiyalar bilan tartibga solingan, biz moliyaviy, ijtimoiy, va siyosiy sohalarda qanday harakat qilishimiz kerakligini ko'rsatadi.

Ekinlar	Yer maydoni	Yer solig'i	Yerni ekingacha tayyorlashga ketadigan xarajatlar	Dori va oziqaviy o'g'itlar uchun xarajatlar	Urug' narxlari	Mahsulotlarni umumiy hajmi	Umumiy so'm-masi	Ishchi kuchi xarajatlari	Daromad
Bo'g'doy	3.15 gk	1 gk = 700.000 3.15 = 2 mln 205.000	1gk = 1.100.000 3.15 gk = 3.465.000	2 xil 1gk = 300.000 945.000 1gk=250k 3.15gk=787k 2.675.800	1gk=250kg 6mln 300 m	9.450 k	34mln 20 m		18 mln 429 m 200 so'm
Tamaki (basma)	2 gk	1 mln 400.000	2.200.000	Dori 1gk=400 m 2gk=800 m O'g'it 1gk=300kg 50kg=170m 2.040.000	Tekin	2400 k	70mln 200 m	3mln	61 mln 670 m
Tamaki (verjeniya)	2 gk	1 mln 400.000	2.200.000	Dori 1gk=300 m 2gk= 600 m O'g'it 1gk=400kg 50kg= 170 m 2.720.000	Tekin	19 t 600 k	57mln 624 m	5 mln	45 mln 704 m
Makka-jo'xori	1.5 gk	1 mln 50.000	1.650.000	Dori 600.000 O'g'it 1.500kg 50kg=170 m 5.100.000	34.5kg 3 mln 105 m	25.5 t	76mln 500 m	Texnika 8 mln	56 mln 995 m
Semichka	0.35 gk	245.000	385.000	Dori 200.000 O'g'it 250kg 50kg=170 m 850.000	7kg 280 m	1.75 t	18mln		16 mln 40 m
Tut	1 gk	700.000				130 k	4 mln 800 m		4 mln 800 m
Jami:	8 gk								

Quyidagi jadvalda qishloq fermer xo'jaligida 8 gektar yer maydoni uchun bohorgi 1 chi yil boshida ekiladigan ekinlar ro'yxati aks ettirilgan va ulardan olinadigan daromad va ekinlar uchun ketadigan umumiy xarajatlar hammasi umumiy qilib hisob-kitob qilib ko'rsatilgan

Umumiy daromad :

Tamaki (basma) bilan =157.394.200 so'm

Tamaki (verjeniya) bilan = 141.968.200 so'm

Tushuntirish :

Bo'g'doy urug'i kilosi 8000 so'm , qabul qilishi 3600 so'm va plan bo'yicha 1 gk yer uchun 2600 kg.

Tamaki (basma) umumiy qabul qilishi 3 xil sortda qabul qiladi, 1-sort 1kg=35000, 2-sort 1kg=23000, 3- sort 1kg=13000 so'm. Qabul qilishi: 1-sort 1500 kg, 2-sort 600 kg 3-sort 300 kg .

Yuqoridagi jadvalda Tamaki ekinining ikki turi ko'rsatilgan va ulardan bir turini ko'rsatilgan 2 gektar yer maydoni uchun ekish kerak va umumiy daromadda har 1- (basma) yoki2-(verginiya) navlari uchun alohida alohida ketadigan umumiy xarajatlar va umumiy daromadlar aks ettirilgan.(2023)

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. <https://uz.socmedarch.org/ancient-farming-concepts-techniques-171877-4778>
2. <https://uzdon.uz/news/info/uzbekistan/102/>
3. <https://oefen.uz/uz/documents/referatlar/umumiy/dehqonchilik-tizimi-va-uning-rivojlanish-tarixi>
4. <https://worldlyjournals.com/index.php/IJSR/article/download/1302/1746>
5. <https://e-itt.uz/index.php/eitt/article/view/742>